

Adalet ve Kalkınma Partisi Grup Başkanvekilleri Hatay Milletvekili Sadullah Ergin, Ordu Milletvekili Eyüp Fatsa, İstanbul Milletvekili İrfan Gündüz, Ankara Milletvekili Salih Kapusuz, Bursa Milletvekili Faruk Çelik'in; Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğünde Değişiklik Yapılması Hakkında İçtüzük Teklifi ve Anayasa Komisyonu Raporu (2/925)

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğünde Değişiklik Yapılması Hakkında İçtüzük Teklifi gerekçesi ile birlikte ilişikte sunulmuştur.

Gereğini arz ederiz.

Faruk Çelik
Bursa

Salih Kapusuz
Ankara

İrfan Gündüz
İstanbul

Eyüp Fatsa
Ordu

Sadullah Ergin
Hatay

GEREKÇE

Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 91 inci maddesinde "Temel Kanunlar" başlığı altında 10/4/2003 tarihli ve 766 sayılı Kararla yapılan düzenleme, Anayasa Mahkemesinin 29/4/2003 tarihli E.2003/30, K.2003/38 sayılı kararı ile iptal edilmiştir. Anayasa Mahkemesinin söz konusu iptal kararı gerekçeleri dikkate alınarak, Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün sözü edilen 91'inci maddesi, 30/6/2005 tarihli ve 855 sayılı Kararla yeniden düzenlenmiştir.

855 sayılı Kararla düzenlenen 91 inci maddenin (a) bendinin ikinci paragrafının ikinci cümlesi Anayasa Mahkemesinin 26/10/2005 tarihli E.2005/74, K.2005/73 sayılı kararıyla iptal edilmiş olup gerekçeli iptal kararı 21/10/2006 tarihli ve 26326 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır. Kararda sözü edilen cümleye ilişkin iptal hükmünün, kararın Resmî Gazete'de yayımlanmasından başlayarak üç ay sonra yürürlüğe girmesine karar verilmiştir.

Anayasa Mahkemesi Kararında, Anayasanın 68 inci maddesinde, siyasi partilerin demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsurları olduğu; 95 inci maddesinde de İçtüzük hükümlerinin, siyasi parti gruplarının Meclisin bütün faaliyetlerine üye sayısı oranında katılmalarını sağlayacak yolda düzenleneceğinin vurgulandığı; kanun koymak, değiştirmek veya kaldırmak görevinin, Türkiye Büyük Millet Meclisinin Anayasanın 87 nci maddesinde öngörülen görev ve yetkileri arasında öncelikli yerinin bulunduğu; belirtilen görevin yasama organı üyelerince yerine getirilmesi sırasında siyasi parti gruplarının üye sayısı oranında Meclisin bütün faaliyetlerine katılmalarının anayasal bir gereklilik olduğu; İçtüzüğü'nün 87 nci maddesinde, her siyasi parti grubuna mensup milletvekillerinin birer önerge verme haklarının saklı tutulduğu ve iptali istenen cümle ile siyasi parti grubuna mensup milletvekillerinin önerge verme hakkı gözetilmeyerek sadece milletvekillerine böyle bir yetkinin tanınmış olmasının, Anayasanın 2., 68., 87. ve 95. maddelerine aykırı olduğu ortaya konulmuştur.

Teklif ile Anayasa Mahkemesinin söz konusu kararı göz önüne alınarak yeni bir düzenleme yapılmaktadır. Yeni düzenlemede 91 inci madde kapsamındaki tasarı ve tekliflerin Genel Kuruldaki görüşmelerinde, milletvekilleri tarafından Anayasaya aykırılık önermeleri dahil her madde için iki önerge verilebilmesi öngörülmekte ve siyasi parti gruplarına mensup milletvekillerinin birer önerge verme hakları saklı tutulmaktadır. Türkiye Büyük Millet Meclisinde ikiden fazla siyasi parti grubu bulunması durumunda ise her siyasi parti grubuna mensup milletvekillerinin birer önerge verme hakkı saklı tutulduğundan tüm siyasi parti grupları tarafından önerge verilmesi halinde, önerge sayısı ikiden fazla olabilecektir. Madde üzerindeki önerge hakkı bir siyasi parti grubuna mensup milletvekillerince kullanılmaması halinde, diğer siyasi parti grubuna mensup olanlarla bağımsız sayılan milletvekillerince ancak iki önerge verilebilecektir. Siyasi parti gruplarına mensup milletvekillerince madde üzerinde önerge verilmemesi halinde bağımsız sayılan milletvekillerince de iki önerge verilebilecektir.

Ayrıca 91 inci madde kapsamında görüşülen kanun tasarı ve tekliflerinde metne ek veya yeni madde ihdasına ilişkin önergeler ile Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 89 uncu maddesi gereğince madde veya maddelerin yeniden görüşülmesine karar verildiği takdirde, maddenin dahil olduğu bölümün görüşmesi yapılmaksızın, ilgili madde veya maddeler üzerinde görüşme yapılmaması ve verilecek önerge sayısına açıklık getirilmiştir.

Anayasa Komisyonu Raporu

Türkiye Büyük Millet Meclisi

Anayasa Komisyonu

Esas No.: 2/925

Karar No.: 6

18/1/2007

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Başkanlığınızca 12/1/2007 tarihinde Esas Komisyon olarak Anayasa Komisyonuna havale edilen “Adalet ve Kalkınma Partisi Grup Başkanvekilleri Hatay Milletvekili Sadullah Ergin, Ordu Milletvekili Eyüp Fatsa, İstanbul Milletvekili İrfan Gündüz, Ankara Milletvekili Salih Kapusuz, Bursa Milletvekili Faruk Çelik’in, Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğünde Değişiklik Yapılması Hakkında İçtüzük Teklifi (2/925)” Komisyonumuzun 17/1/2007 tarihli toplantısında görüşülmüştür.

Toplantımıza, Kanunlar ve Kararlar Dairesi Başkanı İbrahim Araç ile Kanunlar ve Kararlar Müdürü Gündüz Dinçer katılmışlardır.

İçtüzük Teklifi ile; Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğünün, Anayasa Mahkemesinin 26/10/2005 tarihli ve 2005/73 sayılı Kararıyla iptal edilen; 91 inci maddesinin (a) bendinin ikinci paragrafının ikinci cümlesi, bu karar çerçevesinde yeniden düzenlenmekte ve bendin dördüncü paragrafı değiştirilmektedir. Bu düzenlemeye göre temel kanunlarla ilgili olarak; Milletvekilleri tarafından Anayasaya aykırılık önergeleri dahil madde üzerinde iki önerge verilebilecek, her siyasi parti grubuna mensup milletvekillerinin birer önerge verme hakkı saklı tutulacaktır. Ayrıca, yeni bir madde olarak görüşülmesine Komisyonun salt çoğunlukla katıldığı önergeler ile yeniden görüşülmesine karar verilen maddeler üzerinde görüşme açılması ve bu maddede belirtilen sayıda önerge verilebileceği öngörülmektedir.

Komisyon Başkanı Prof. Dr. Burhan Kuzu, Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğünün 91 inci maddesinin, Anayasa Mahkemesince çeşitli iptaller görmekle birlikte prensip olarak Anayasaya aykırı bulunmadığını; tanım, süre, diğer hükümlerin saklı tutulması, önerge gibi çeşitli noktalarda itirazların olduğunu, son durumda önerge konusunda iptal edildiğini ifade ederek, siyasi parti gruplarına önerge verme hakkının tanınmasıyla maddenin Anayasa Mahkemesi kararına uygun hale getirildiğini belirtmiştir. Temel kanun uygulamasının dünyanın her tarafında geçerli bir görüşme yöntemi, işlerliği sağlamak açısından zaruri olduğuna dikkat çekmiştir.

Teklif sahipleri adına İstanbul Milletvekili İrfan Gündüz; Anayasa Mahkemesinin iptal gerekçesi doğrultusunda bu Teklifi hazırladıklarını, amaçlarının siyasi parti gruplarına önerge verme hakkını tanımak olduğunu belirtmiştir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar ve Kararlar Dairesi Başkanı; İçtüzük değişikliğinin Türkiye Büyük Millet Meclisinin iç çalışmasıyla, işleyişiyle ilgili bir düzenleme olduğunu, 87 nci maddeyle ilgili yapılan düzenlemede siyasi parti gruplarının önerge verme hakkının saklı tutulduğunu, 91 inci maddede de bu hususun düzenlendiğini ifade etmiştir.

Teklif üzerinde üyelerimiz şu görüşleri ifade etmişlerdir;

- Temel Kanun uygulamasıyla tasarı ve teklifler bölümler halinde görüşülmektedir. Bu durum konunun yeterince tartışılmamasına, halk tarafından anlaşılmamasına ve bu nedenle uygulamada sorunlar yaşanmasına neden olmaktadır.

- Temel kanun uygulamasında, öncelikle temel kanun kavramına girecek tasarı ve teklifleri belirlemek öncelikli sorundur. Hükümetin ihtiyacı genellikle Kanun Hükümünde Karamemelerle çözümlenmelidir. Hızlandırılmış yasama işlemine başvurulmamalıdır. Maddeleri arasında sistematik bağ bulunan teklif ve tasarılar bu sistematığı bozmamak adına temel kanun uygulamasına gidilmelidir.

- Temel kanun uygulamasına sıkça başvurulması sonucu, pek çok kanun Anayasa Mahkemesinden dönmekte, Cumhurbaşkanınca bir daha görüşülmek üzere Meclis'e iade edilmekte ya da uygulamada sorunlar yaşandığı görülmektedir.

- Temel kanun uygulamasıyla milletvekillerinin görüşmelere katılma imkânları kısıtlanmaktadır. Bu durum demokrasiye, çoğulculuğa uygun değildir. Suskun bir demokrasi çağdaş bir demokrasi olamaz.

- Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 91 inci maddesi tümüyle ele alınıp, çağdaş-çoğulcu demokrasi anlayışına uygun hale getirilmelidir. Önerge vermek tartışmalara katılmanın bir aracıdır. Milletvekillerinin yanlışları gidermede tek yolu önerge vermektir. Bu hak en geniş şekilde tanınmalıdır.

Bazı üyelerimiz Teklif, Anayasa Mahkemesinin iptal kararındaki gerekçelerin karşılandığını, soru-cevap süresinin Yüksek Mahkemece uygun görüldüğünü ifade etmişlerdir. Yasama faaliyetlerinin hacim olarak artması pratik bir yol olan temel kanun uygulamasını doğurmaktadır.

İçtüzüğümüz madde görüşmesini esas almıştır. Önerge verilmesi ile ilgili hususlar 87 nci maddede düzenlenmiştir. 91 inci maddede bundan geriye bir düzenleme yapılmamalıdır.

Teklifin, Alt Komisyonunda tartışılması amacıyla verilen önerge Komisyonumuzca kabul edilmiştir.

Teklifin, İçtüzüğü'nün 91 inci maddesinde değişiklik öngören 1 inci, yürürlük ve yürütmeyi düzenleyen 2 ve 3 üncü maddeleri ile tümü oya sunulmuş ve Komisyonumuzca oy çokluğu ile kabul edilmiştir.

Raporumuz, Genel Kurulun onayına arz edilmek üzere Yüksek Başkanlığa saygı ile sunulur.

Başkan	Başkanvekili	Sözcü
<i>Burhan Kuzu</i>	<i>Semiha Öyüş</i>	<i>Mehmet Ali Bulut</i>
İstanbul	Aydın	Kahramanmaraş
Kâtip	Üye	Üye
<i>Ayhan Sefer Üstün</i>	<i>Uğur Aksöz</i>	<i>Abdullah Torun</i>
Sakarya	Adana	Adana
(Muhalefet şerhimiz ektedir)		
Üye	Üye	Üye
<i>Mehmet Ziya Yergök</i>	<i>Oya Araslı</i>	<i>Ersönmez Yarbay</i>
Adana	Ankara	Ankara
(Karşı oyum var)	(Karşı oy yazım ektedir)	
Üye	Üye	Üye
<i>Tuncay Ercenk</i>	<i>Mehmet Salih Erdoğan</i>	<i>Metin Kaşkoğlu</i>
Antalya	Denizli	Düzce
(Karşı oyum var)		

Üye
Güldal Akşit
İstanbul

Üye
Zekeriya Akçam
İzmir

Üye
Yılmaz Kaya
İzmir
(Muhalefet şerhimiz ektedir)

Üye
Mevlüt Akgün
Karaman

Üye
Atilla Kart
Konya

Üye
Kerim Özkul
Konya

(Muhalefet gerekçesi ektedir)

Üye
Mehmet Kurt
Samsun

Üye
İlyas Sezai Önder
Samsun
(Muhalefîm)

KARŞI OY YAZISI

İçtüzüğün 91 inci maddesinde düzenlenen ve birkaç kez Anayasa Mahkemesince iptal edilmiş bulunan, temel kanunlara ilişkin olağanüstü görüşme yönteminin yaygın bir biçimde uygulandığı ve giderek olağan görüşme yöntemine dönüşmeye başladığı açık bir gerçektir.

Sözkonusu olağanüstü görüşme yönteminin milletvekillerinin yasama çalışmalarına yoğun biçimde katılmasına ve tasarı ve tekliflerin gereğince tartışılmasına imkân tanımadığı, TBMM'ndeki çoğunluğun azınlığın yasama sürecine etkin bir biçimde katılmasını engellemesine yol açabildiği görülmektedir.

Siyasi yaşantımızın demokratiklik niteliği ile bağdaşmayan bu gelişmeleri sona erdirmek, ancak İçtüzüğün 91 inci maddesinin tümüyle ve çoğulcu demokrasi kavramına yaraşır bir anlayışla yeniden düzenlenmesi ile mümkün olabilecektir. Halbuki komisyon tarafından karara bağlanan, bu anlamda bütüncül değil kısmi bir değişikliktir. Bu değişiklik milletvekillerinin yasama sürecine etkin bir biçimde katılımını sağlamaya yeterli değildir ve hiçbir makul nedeni olmaksızın milletvekillerinin İçtüzüğün 87 nci maddesinde belirtilen önerge vermek imkânını da ölçsüzce sınırlandırmaktadır. Açıklanan bu nedenlerle komisyon kararına karşıyız.

Oya Araslı
Ankara

Atilla Kart
Konya

Tuncay Ercenk
Antalya

Uğur Aksöz
Adana

Yılmaz Kaya
İzmir

Sezai Önder
Samsun

ADALET VE KALKINMA PARTİSİ GRUP BAŞKANVEKİLLERİ HATAY MİLLETVEKİLİ SADULLAH ERGİN, ORDU MİLLETVEKİLİ EYÜP FATSA, İSTANBUL MİLLETVEKİLİ İRFAN GÜNDÜZ, ANKARA MİLLETVEKİLİ SALİH KAPUSUZ, BURSA MİLLETVEKİLİ FARUK ÇELİK'İN TEKLİFİ

**TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İÇTÜZÜĞÜNDE DEĞİŞİKLİK YAPILMASI
HAKKINDA İÇTÜZÜK TEKLİFİ**

MADDE 1- 5/3/1973 tarihli ve 584 Karar numaralı Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 91 inci maddesinin (a) bendinin ikinci paragrafının ikinci cümlesi aşağıdaki şekilde yeniden düzenlenmiş, aynı bende aşağıdaki üçüncü paragraf eklenmiş ve bendin dördüncü paragrafı aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Milletvekilleri tarafından Anayasaya aykırılık önergeleri dahil madde üzerinde iki önerge verilebilir. Ancak, her siyasî parti grubuna mensup milletvekillerinin birer önerge verme hakkı saklıdır.

Yeni bir madde olarak görüşülmesine komisyonun salt çoğunlukla katıldığı önergeler ile yeniden görüşülmesine karar verilen maddeler üzerinde görüşme açılır ve bu maddede belirtilen sayıda önerge verilebilir.

Diğer hükümler saklıdır.”

MADDE 2- Bu İçtüzük hükümleri yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3- Bu İçtüzük hükümleri Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından yürütür.

ANAYASA KOMİSYONUNUN
KABUL ETTİĞİ METİN

**TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İÇTÜZÜĞÜNDE DEĞİŞİKLİK YAPILMASI
HAKKINDA İÇTÜZÜK TEKLİFİ**

MADDE 1- Teklifin 1 inci maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

MADDE 2- Teklifin 2 nci maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

MADDE 3- Teklifin 3 üncü maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

